

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็ง
ของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ จังหวัดเชียงใหม่
Implementation of the Sufficiency Economy Philosophy
to the Pracharath Project Chiang Mai

โฆสิต ไชยประสิทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Khosit Chaiprasit

Chiang Mai Rajabhat University

Email: gotkhsit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ และ 3) เสนอแนะแนวทางในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ โดยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 250 โครงการ เครื่องมือที่ใช้คือมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโครงการที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน 3 โครงการ ผลการดำเนินงาน พบว่า 1. การประกอบธุรกิจโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานทำให้เศรษฐกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$) 2. ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$)

* ได้รับบทความ: 19 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565

3. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรายประเด็น คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มาปฏิบัติ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และชุมชนมีความสุข ในระดับมากทุกข้อ โครงการจะประสบความสำเร็จได้ ต้องนำทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนมาใช้ในการดำเนิน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมชุมชน 2) บุคคล 3) องค์กร และกลุ่มที่มีอยู่ในชุมชน 4) เครือข่ายชุมชน 5) ภูมิปัญญา อันจะก่อให้เกิดรายได้เพิ่ม เศรษฐกิจมีความเข้มแข็ง มีความสุขเพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม

คำสำคัญ: โครงการเพิ่มเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐ; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The research purposes were 1) to study the context of the Pracharath project in Chiang Mai, 2) to study the philosophy of sufficiency economy concept to strengthen basic economics of the Pracharath Project and 3) to propose ways to implement the philosophy of sufficiency economy project to strengthen basic economics of Pracharath project guidelines. The study was a mixed method research. The sample group included 250 projects. The data were analyzed using rating scale, descriptive statistics, percentage, mean, and standard deviation. In-depth interview was also included for 3 successful projects. This research found that

1. Conducting business by applying the Sufficiency Economy Philosophy to strengthen the community economy at a moderate level ($\bar{x} = 3.28$). 2. The strength of the basic economy according to the Pracharath Project approach was at a high level ($\bar{x} = 3.51$). 3. Applying the Sufficiency Economy Philosophy in each issue, namely moderation, rationality, and immunity make the community economy strong the community earns more. and the community is happy at a high level in all

The research was also found that the achievement of the project was related to the social capital of the community including 1) community culture 2) humans 3) several organizations as well as different groups in the communities. 4) community networks and 5) local wisdom. These would increase community income, strengthen community

economy, and build up the happiness to develop the quality of life of the people in the communities. These would also reduce both social and economic inequalities.

Keywords: Pracharath Project; Sufficiency Economy Philosophy; Chiang Mai

บทนำ

ปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาเรื้อรังต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดช่องว่างความยากจนมากขึ้น เป็นต้นเหตุปัญหาต่าง ๆ มากมาย รัฐบาลจึงได้ดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน เพื่อการลงทุนในการสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน (สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2559) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2559) กล่าวว่า โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “โครงการประชารัฐ” เป็นโครงการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้มีมติสนับสนุนการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2559 ที่ได้เห็นชอบหลักการโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ และอนุมัติหลักการงบประมาณในการดำเนินโครงการฯ ในวงเงิน 35,000 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อใช้ในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และความเป็นอยู่ในชุมชนที่ดีขึ้น สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2560) ได้กล่าวว่า โครงการฯ นี้จะช่วยสร้างโอกาสในการแก้ไขปัญหาความต้องการของหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ในหมู่บ้านและชุมชนที่มุ่งเน้นทั้งภาคการผลิต การแปรรูป และการตลาดอย่างครบวงจร การเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนให้ดีขึ้นได้ตามความต้องการอย่างแท้จริง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (สถาบันนโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ , 2560) ได้กำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาประเทศไทย 20 ปี (พ.ศ.2560-2580) มีสาระสำคัญ คือ การกลับเข้าสู่ทิศทางการพัฒนาบนรากฐานของสังคมไทยที่อยู่ในกรอบแนวคิดของการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ด้วยการพัฒนาที่ในทุกมิติจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คน ชุมชน สังคม ต้องมีความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และมีคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน สติปัญญา แบ่งปัน)

ดังนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความมั่นคง ขจัดความยากจน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานรากด้วยโครงการ ประชาธิปไตยขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ขจัดความยากจน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล (Ploywan, 2010)

เชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และถูกกำหนดให้เป็นจังหวัด ที่ถูกดำเนินการระยะที่หนึ่งตามโครงการประชารัฐรักสามัคคี ซึ่งจะต้องดำเนินการตามเป้าหมาย คือ การสร้างรายได้ให้ชุมชนและประชาชนมีความสุข มีกลุ่มงานสำคัญ คือ การเกษตร การแปรรูป (SME, OTOP) การท่องเที่ยวชุมชน โดยกระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การสร้างองค์ ความรู้ การตลาด การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน และการบริหารจัดการ โดยการขับเคลื่อน ให้ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำไปสู่แนวทางปฏิบัติ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ สาขา 1, 2561) จึงเป็นที่มาโครงการวิจัยเรื่อง “การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงาน โครงการเพิ่มเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ จังหวัดเชียงใหม่” อันจะเป็นการสร้าง ศักยภาพของชุมชนและสมาชิกชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทาง ประชาธิปไตย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็ง ของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็ง ทางเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method Research) เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการที่ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ ฐานรากตามแนวทางประชารัฐ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,993 โครงการ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 1, 2561) โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

คือ เลือกศึกษาเฉพาะโครงการที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ประสานไปยัง คณะอนุกรรมการดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ ระดับอำเภอ (อปค. อำเภอ) โดย อปค.อำเภอ มีบทบาทหน้าที่สนับสนุนโครงการตัวอย่างที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการตามนโยบายภาครัฐ เป้าหมายคือ 10 โครงการ/อำเภอ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวน 25 อำเภอ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ 250 ตัวอย่าง จากนั้นนักวิจัยได้ขอรายชื่อ ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ของประธานผู้รับผิดชอบโครงการที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการโครงการ จาก อปค. เพื่อทำการติดต่อต่อไป

การสร้างเครื่องมือ และตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการศึกษาคั้งนี้คือแบบสอบถาม โดยมีการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ดังนี้ 1) การตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าการประเมินที่ 0.50 ในทุกข้อ 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังประธานโครงการในแต่ละอำเภอเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล จำนวน 250 ชุด โดยได้รับการตอบกลับมาจำนวน 250 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบเฉพาะเจาะจง โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกไปยังประธานโครงการที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 3 โครงการ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 1, 2562) ได้แก่

(1) โครงการที่พัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

(2) โครงการที่มีการบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่ด้วยกัน 2 โครงการ ได้แก่

(2.1) พิพิธภัณฑ์ไทเขินเพื่อการท่องเที่ยว ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดเชียงใหม่)

(2.2) โครงการเพาะต้นกล้ากาแฟบ้านปางไฮ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการประกอบด้วย ประเภทโครงการ จำนวนสมาชิก การก่อตั้งงบประมาณสนับสนุน รายได้จากการดำเนินโครงการ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ระดับภาพรวมการประกอบธุรกิจโครงการ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โครงการ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในโครงการ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้านเนื้อหา (Content Analysis) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายแล้วจึงสรุป (Kispredarborisuthi, 1997)

ผลการวิจัย

1. บริบทการดำเนินโครงการเพิ่มเติมเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐโดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมศักยภาพของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) มีจำนวนสาขา 13 สาขา กระจายตามภูมิภาคต่าง ๆ โดย สทบ. สาขา 1 มีที่ตั้งสำนักงานที่จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่รับผิดชอบด้วยกัน 6 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้ดำเนินงานตามโครงการพระราชรัฐตามนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึง พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นในระยะที่ 3 และมีการปรับชื่อโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในแต่ละระยะ กล่าวโดยสรุปภาพรวมการดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐ จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559-2563 มีจำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทั้งสิ้น 2,993 โครงการ และมีงบประมาณสนับสนุนจำนวนทั้งสิ้น 913,736,600 บาท (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2559)

2. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินงานโครงการเพิ่มเติมเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐโดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมศักยภาพของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยมีดังนี้

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ 179
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2565

ตาราง 1 การประกอบธุรกิจโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงาน

สถานะการประกอบธุรกิจ โครงการ	ระดับผลการประกอบธุรกิจโครงการ (ร้อยละ)					$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. การได้ผลกำไร	2 (1.1%)	26 (13.8%)	129 (68.6%)	22 (11.7%)	9 (4.8%)	2.95	0.69	ปานกลาง
2. ลดภาวะหนี้สิน	7 (3.7%)	43 (22.9%)	102 (54.3%)	27 (14.4%)	9 (4.8%)	3.06	0.84	ปานกลาง
3. ลดภาระค่าใช้จ่าย	10 (5.3%)	72 (38.3%)	91 (48.4%)	14 (7.4%)	1 (0.5%)	3.40	0.72	ปานกลาง
4. เสริมสร้างสภาพคล่องเงินทุน	6 (3.2%)	95 (50.5%)	76 (40.4%)	9 (4.8%)	2 (1.1%)	3.50	0.69	ปานกลาง
5. การบริหารจัดการต้นทุน - รายจ่าย - ผลกำไรมีประสิทธิภาพ	11 (5.9%)	85 (45.2%)	82 (43.6%)	10 (5.3%)	-	3.52	0.69	มาก
รวม						3.28	0.54	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การประกอบธุรกิจโครงการโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นว่าสถานะการประกอบธุรกิจโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าภาพรวมการประกอบธุรกิจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ส่วนการบริหารจัดการต้นทุน-รายจ่าย-ผลกำไรให้มีประสิทธิภาพ ดำเนินการอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ

เป้าหมายและวัตถุประสงค์	ระดับความสอดคล้อง (ร้อยละ)					$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิต	6 (3.2%)	109 (58.0%)	62 (33.0%)	11 (5.9%)	-	3.59	0.65	มาก
2. เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต	19 (10.1%)	113 (60.1%)	55 (29.3%)	1 (0.5%)	-	3.80	0.61	มาก

3. จัดความยากจน	10 (5.3%)	70 (37.2%)	96 (51.1%)	11 (5.9%)	1	3.41	0.70	ปานกลาง
4. พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อย่างยั่งยืน	22 (11.7%)	98 (52.1%)	61 (32.4%)	7 (3.7%)	-	3.72	0.71	มาก
5. ต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิด ประโยชน์เชิงพาณิชย์ และสาธารณะ	8 (4.3%)	104 (55.3%)	60 (31.9%)	16 (8.5%)	-	3.55	0.71	มาก
6. การจัดการงานและอาชีพ ในสังคมไทย	6 (3.2%)	80 (42.6%)	89 (47.3%)	12 (6.4%)	1	3.41	0.68	ปานกลาง
7. พัฒนาขีดความสามารถใน การผลิตและการบริโภคอย่าง พออยู่พอกิน	11 (5.9%)	88 (46.8%)	73 (38.8%)	14 (7.4%)	2	3.49	0.76	ปานกลาง
8. การแปรรูปอุตสาหกรรม ครัวเรือน สร้างอาชีพ และ ทักษะ วิชาการ	9 (4.8%)	60 (31.9%)	84 (44.7%)	26 (13.8%)	9	3.18	0.90	ปานกลาง
รวม						3.51	0.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นว่าการดำเนินโครงการมีความสอดคล้องเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์โครงการฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความสอดคล้องในระดับมาก ทุกข้อ ส่วนการจัดความยากจน การจัดการงานและอาชีพในสังคมไทย การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและการบริโภคอย่างพออยู่พอกิน และการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพ และทักษะ วิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติด้านเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความพอประมาณ	3.57	0.53	มาก
2. ความมีเหตุผล	3.64	0.54	มาก
3. มีภูมิคุ้มกัน	3.76	0.52	มาก
รวม	3.66	0.48	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ทำให้ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยโครงการปฏิบัติในประเด็น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติระดับมากในทุกข้อ

ตารางที่ 4 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติด้านรายได้ชุมชนเพิ่มขึ้น

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความพอประมาณ	3.41	0.59	มาก
2. ความมีเหตุผล	3.61	0.51	มาก
3. มีภูมิคุ้มกัน	3.77	0.47	มาก
รวม	3.60	0.45	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ทำให้ภาพรวมรายได้ชุมชนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยโครงการปฏิบัติในประเด็น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติระดับมากในทุกข้อ

ตารางที่ 5 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติด้านชุมชนมีความสุข

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความพอประมาณ	3.72	0.54	มาก
2. ความมีเหตุผล	3.74	0.48	มาก
3. มีภูมิคุ้มกัน	3.78	0.51	มาก
รวม	3.75	0.46	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ทำให้ชุมชนมีความสุขอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยโครงการปฏิบัติในประเด็น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ 6 การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความพอประมาณ	3.66	0.48	มาก
2. ความมีเหตุผล	3.60	0.45	มาก
3. มีภูมิคุ้มกัน	3.75	0.46	มาก
รวม	3.67	0.42	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มความเข้มแข็งของโครงการ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน รายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความสุข อยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยโครงการปฏิบัติในประเด็น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการถอดบทเรียนตัวอย่างโครงการที่ประสบผลสำเร็จ แต่ละกลุ่มจะมีวิธีการบริหารจัดการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทและต้นทุนที่มีอยู่ของชุมชนนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง กลุ่มมีการบริหารงานโดยกลุ่มผู้อาวุโสที่มีความสามารถ มีประสบการณ์และมีความเสียสละในการทำงานเพื่อชุมชนและสังคม ถือได้ว่าการดำเนินงานของศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ได้ใช้หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา ส่วนกลุ่มเพาะต้นกล้ากาแฟชุมชนเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด ที่นำเอาพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่นมาดำเนินการในรูปแบบของการรวมกลุ่มอย่างครบวงจรห่วงโซ่ทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจชุมชนเกิดการหมุนเวียนและสร้างอาชีพ สร้างรายได้อย่างครบวงจร ตั้งแต่ในระดับต้นน้ำ (การเพาะพันธุ์, เพาะต้นกล้า) กลางน้ำ (การปลูก) ปลายน้ำ (การแปรรูป) หรือการนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนไทเขินบ้านต้นกอก อำเภอสันป่าตอง มาสร้างจิตสำนึกร่วมเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากนั้นยังเป็นการเพิ่มรายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการประชารัฐ มีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเอง สร้างความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการสร้างทุน กองทุนที่เข้มแข็ง การผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด ความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ ผลการศึกษา พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2563 จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทั้งสิ้น 2,993 โครงการ และมีงบประมาณสนับสนุนจำนวนทั้งสิ้น 913,736,600 บาท โครงการสามารถลดภาระหนี้สิน การลดภาระค่าใช้จ่าย การเสริมสร้างสภาพคล่องเงินทุนประกอบอาชีพ เกิดการสร้างกลุ่มและต่อยอดวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการที่เน้นการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจฐานรากที่กระจายอยู่ในเขตชนบททั่วประเทศ

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินโครงการ ในประเด็น ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมาก แสดงถึงความเข้าใจของผู้ดำเนินโครงการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะนำมาประยุกต์ใช้บริหารจัดการโครงการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Patitangkho (2015) ที่ว่าความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลายระดับ ในระดับบุคคลและครอบครัวคือการลดรายจ่าย ประหยัดอดออม

การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การลดการใช้จ่ายในครัวเรือน ลดปริมาณการซื้อจากภายนอก เน้นการผลิตใช้ด้วยตนเอง และนำไปจำหน่ายถือว่าเป็นการพึ่งตนเองสอดคล้องกับประภาพร Supunya (2007) ที่กล่าวว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติโดยการพึ่งตนเอง ต้องมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพต่างๆ อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการด้วยตนเอง นอกจากนั้นปัจจัยสำคัญในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เกิดผล ดังที่ Wutthiviy (2008) กล่าวไว้คือ ผู้นำชุมชน มีผลต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในระดับชุมชน ผู้นำชุมชนต้องสร้างแรงจูงใจและการให้ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ลูกบ้านอยู่ตลอดเวลา

ด้านข้อเสนอแนะการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินโครงการ ดังที่ Patitangkho (2015) กล่าวว่า จะต้องมียุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนที่เหมาะสม โดยต้องเริ่มจากคนในชุมชนต้องมีความรู้ มีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และได้รับการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับ Sombhat (2006) ที่กล่าวว่าการเสริมศักยภาพของชุมชนเป็นการสร้างตัวตนของคนในชุมชน สร้างพลังปัญญา เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จะสามารถเชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีความพร้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนา กลุ่มหรือองค์กร ชุมชนให้เกิดขบวนการขับเคลื่อนต่อไป ตามแนวคิดบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียงสอดคล้องกับแนวคิดของภมรรัตน์ Sutham (2003) ที่กล่าวว่า ความเข้มแข็งของกลุ่มเกิดจากปัจจัย 2 ประการ กล่าวคือ

1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน เช่นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของของในชุมชนเนื่องจากความเป็นชนชาติพันธุ์เดียวกัน สมาชิกภายในชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวดองกัน เป็นเครือญาติ รักพวกพ้อง มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม ดำเนินตามวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด

การมีผู้นำที่เสียสละ มีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ มีลักษณะความเป็นผู้นำ เสียสละ มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน ทุกคนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง และมีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการเข้ามาทำหน้าที่ตามวาระ ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้งาน และพัฒนาศักยภาพของตนเองไปด้วย

การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิกภายในองค์กร คณะกรรมการให้ความสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโต และการพัฒนาองค์กรชุมชนได้อย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของสมาชิก วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้าน คือ การพัฒนาจิตใจให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน โดยใช้เงินเป็นสื่อในการสร้างคน ดังนั้น ในการดำเนินงานทุกขั้นตอนจึงเป็นการดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและชุมชน

2) ปัจจัยส่งเสริมที่มาจากภายนอก ที่เข้ามาส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและด้านวิชาการ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สทบ.1) องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการเปิดให้หน่วยงานอื่น ๆ ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้านธุรกิจการเงินของสหกรณ์ฯ อีกด้วย ปัจจัยภายนอกดังกล่าวจึงทำให้เกิดองค์ความรู้ เกิดการแลกเปลี่ยน แนวทางการทำงานรวมถึงการบริหารงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนุนเสริมความเข้มแข็งของสหกรณ์ฯ ให้ยั่งยืนอย่างมั่นคง

การเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐโดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนเป็นการสร้างตัวตนของคนในชุมชน สร้างพลังปัญญา เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถเชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีความพร้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนากลุ่มหรือองค์กรชุมชนให้เกิดขบวนการขับเคลื่อนต่อไป (Sombhat, 2006) โครงการประชารัฐฯ ของจังหวัดเชียงใหม่ เกิดความมั่นคงได้เนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภมรรัตน์ Sutham (2003) ที่กล่าวว่า ความเข้มแข็งของกลุ่มเกิดจากปัจจัย 2 ประการ กล่าวคือ

1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน เช่น ความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนในชุมชนเนื่องจากความเป็นชนชาติพันธุ์เดียวกัน สมาชิกภายในชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เป็นเครือญาติ รักพวกพ้อง มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณธรรม ดำเนินตามวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด

การมีผู้นำที่เสียสละ มีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ มีลักษณะความเป็นผู้นำ เสียสละ มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน ทุกคนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง และมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการเข้ามาทำหน้าที่ตามวาระ ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้งานและพัฒนาศักยภาพของตนเองไปด้วย

การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิกภายในองค์กร คณะกรรมการให้ความสำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตและการพัฒนาองค์กรชุมชนได้อย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของสมาชิก วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้าน คือ การพัฒนาจิตใจให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน โดยใช้เงินเป็นสื่อในการสร้างคน ดังนั้น ในการดำเนินงานทุกขั้นตอนจึงเป็นการดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและชุมชน

2) ปัจจัยส่งเสริมที่มาจากภายนอก ที่เข้ามาส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและด้านวิชาการ ได้แก่

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สทบ.1) องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการเปิดให้หน่วยงานอื่น ๆ ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้านธุรกิจการเงินของสหกรณ์ฯ อีกด้วย ปัจจัยภายนอกดังกล่าวจึงทำให้เกิดองค์ความรู้ เกิดการแลกเปลี่ยน แนวทางการทำงาน รวมถึงการบริหารงานของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนุนเสริมความเข้มแข็งของสหกรณ์ฯ ให้ยั่งยืนอย่างมั่นคง

การดำเนินโครงการประชารัฐเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง สิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาและปฏิบัติคือการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่ตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างความพอดี ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และชุมชน การไม่ฟุ้งเฟ้อ การสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน มาดำเนินงานก็จะทำให้โครงการฯ สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบควรมีการประเมินผลโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐทุกโครงการทั่วทั้งประเทศ

1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพโครงการฯ ที่มีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และเป็นการกระตุ้นให้โครงการอื่น ๆ ได้เกิดการพัฒนา

1.3 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม เศรษฐกิจ การเมือง

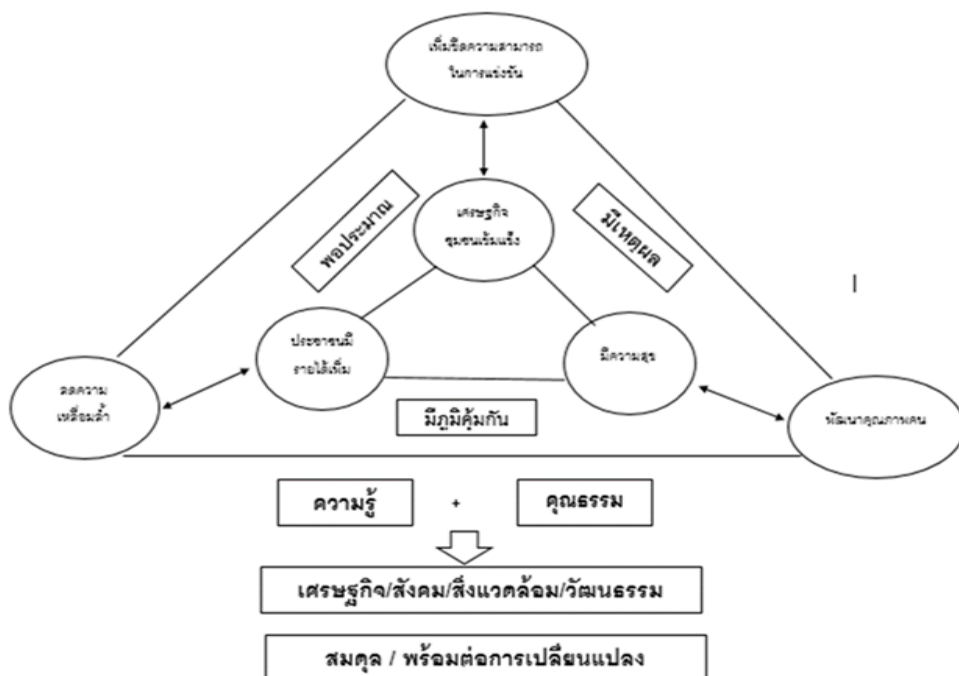
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการโครงการฯ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2.2 ขยายผลการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการพัฒนาโครงการฯ ต่าง ๆ ต่อไป

2.3 สร้างพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ให้มีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมการบริการวิชาการด้านต่าง ๆ แก่โครงการฯ อย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

จากรูปแบบดังกล่าวหลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต การปฏิบัติตนทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน รัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักความพอเพียงยังต้องมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น เพื่อให้เกิดภาวะ “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกัน” ในสังคม

เอกสารอ้างอิง

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ: สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชนและสำนักสื่อสารการพัฒนา.

สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560-2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ.

- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 1. (2560). รายงานประจำปี กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 1 พ.ศ. 2561. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 1.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 1. (2561). เป้าหมายการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.villagefund1.or.th/missionfund>
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา 1. (2561). ศูนย์ข้อมูลกองทุนหมู่บ้าน. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.villagefund1.or.th/informationcenter>
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2559). คู่มือการดำเนินงานโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ. นนทบุรี: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2560). คู่มือการดำเนินงานเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. นนทบุรี: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. (2559). สานพลังประชารัฐ คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- Kispredarborisuthi, B. (1997). Social sciences research methodology. Bangkok: Jaroenpol Press.
- Patitangkho, S. (2015, January- June). A Study of Integrative Models for Solving the Poverty Problem in Community Using the Sufficiency Economy Philosophy : A Case Study of Tradtoun Village, Chumhed Sub-district, Muang District, Buriram Province. *Research and Development Journal*, 10(1), 20-30.
- Ploywan P. (2010). The process of driving the Sufficiency Economy Philosophy in the private sector. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Sombhat, U. (2006). Community organization management. Bangkok: The Thailand Research Fund.

- Supunya, P. (2007). The application of sufficient economic philosophy into real practice of village leaders who project of sufficient economic villages, Khon Kaen. Master of Education Thesis in Social Studies, Graduate School, Khon Kaen University.
- Sutham, P. (2003). Community dynamics and self-sufficiency in the West. B a n g k o k : Vithithat Institute.
- Wutthiviy, W. (2008). The factors affecting on the application of sufficiency economy philosophy into real practice in Thasobchai Municipal, Maetha District, Lamphun Province. Master of Public Administration in Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University.